EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2024.11.21.
COM(2024) 552 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE

Az Európai Unió első kétéves átláthatósági jelentése az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez (a nagy fokú átláthatóságot biztosító keretrendszer értelmében)

{SWD(2024) 273 final}

1. Bevezetés és összefoglaló

Az ember okozta globális felmelegedés gyorsuló ütemben folytatódik, és a világ minden régiójára hatással van; Európa a globális átlagnál kétszer gyorsabban melegszik[1]. Ahhoz, hogy a felmelegedés a Párizsi Megállapodás 1,5 °C-os hőmérsékleti célértékre korlátozódjon, a globális üvegházhatásúgáz-kibocsátásnak legkésőbb 2025 előtt el kell érnie a csúcspontot, és 2030-ig 43 %-kal kell csökkenteni azt[2]. Az éghajlatváltozás széles körű káros hatásokkal járt. Európát az intenzívebb és gyakoribb hőhullámok, az elhúzódó aszályok, az intenzívebb csapadék, az alacsonyabb átlagos szélsebesség és a kevesebb hó veszélye fenyegeti.

Az Európai Unió (EU) és tagállamai elkötelezettek amellett, hogy ambiciózus intézkedéseket hozzanak az éghajlatváltozás jelentette veszélyekre válaszul. Mind a 27 uniós tagállam elkötelezett amellett, hogy a Párizsi Megállapodással összhangban 2050-re klímasemlegessé tegye az EU-t. 2016 októberében ratifikálták a Párizsi Megállapodást azzal a közös és kötelező erejű céllal, hogy 2030-ra az 1990-es szinthez képest legalább 40 %-kal csökkenjen a gazdaság egészében az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása (ÜHG-kibocsátás). Az Európai Tanács iránymutatását követően az EU 2022 decemberében új és ambiciózusabb éghajlatpolitikai célkitűzést terjesztett elő az EU és 27 tagállama számára, amely szerint 2030-ra az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kos nettó hazai ÜHG-kibocsátáscsökkentést kell elérni, ami nagyobb ambíciót és elkötelezettséget mutat a Párizsi Megállapodás teljesítése iránt.

Ez a jelentés és az azt kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum alkotja az Európai Unió első kétéves átláthatósági jelentését. A Bizottság ezt a jelentést az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC) és a Párizsi Megállapodás által elfogadott iránymutatások, valamint az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló (EU) 2018/1999 rendelet[3] 29. cikke (5) bekezdésének a) pontja alapján készítette el. Az EU úgy döntött, hogy az üvegházhatású gázok 2024. évi nemzeti jegyzékét önálló jelentésként nyújtja be.

A legfrissebb nyilvántartási adatok azt mutatják, hogy az EU üvegházhatásúgáz-kibocsátása tovább csökkent: 2022-re az 1990-es szinthez képest 32,6 %-os nettó csökkenés következett be, ami azt mutatja, hogy előrelépés történt a kitűzött célok elérése felé. Ez a jelentés részletes információkkal szolgál az üvegházhatású gázok 2022. évi kibocsátásáról és elnyeléséről, és bemutatja a Párizsi Megállapodás szerint nemzetileg maghatározott hozzájárulás végrehajtása és teljesítése terén elért uniós eredményeket. A 3. fejezet bemutatja az EU éghajlatváltozás mérséklését célzó politikáit és intézkedéseit, többek között a 2023-ban elfogadott „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagot, amely megerősíti a szakpolitikákat és intézkedéseket annak érdekében, hogy az EU teljesíteni tudja a 2030-ra vonatkozó aktualizált célértéket, továbbá előrejelzéseket mutat be az üvegházhatásúgáz-kibocsátásra és -elnyelésre vonatkozóan. Ezt követően a 4. fejezet felvázolja az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra és a rezilienciaépítésre vonatkozó uniós stratégiát. Az 5. fejezetben a jelentés bemutatja az uniós intézmények által a fejlődő országoknak nyújtott támogatást. Végezetül a 6. fejezet

1 Copernicus Climate Change Service (C3S), 2024: European State of the Climate 2023 (Az éghajlatváltozással kapcsolatos szolgáltatás: Az éghajlat helyzete Európában 2023-ban), összefoglaló, 23. o.: https://doi.org/10.24381/bs9v-8c66.

2 Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC), 2023: Summary for policymakers (Összegzés szakpolitikai döntéshozók számára). Forrás: Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (Éghajlatváltozás, 2023: Összefoglaló jelentés. Az I., II. és III. munkacsoport hozzájárulása az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület hatodik értékelő jelentéséhez) [szűk szerzőcsoport, H. Lee és J. Romero (szerk.)]. IPCC, Genf, Svájc, 1–34. o, doi: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.001.

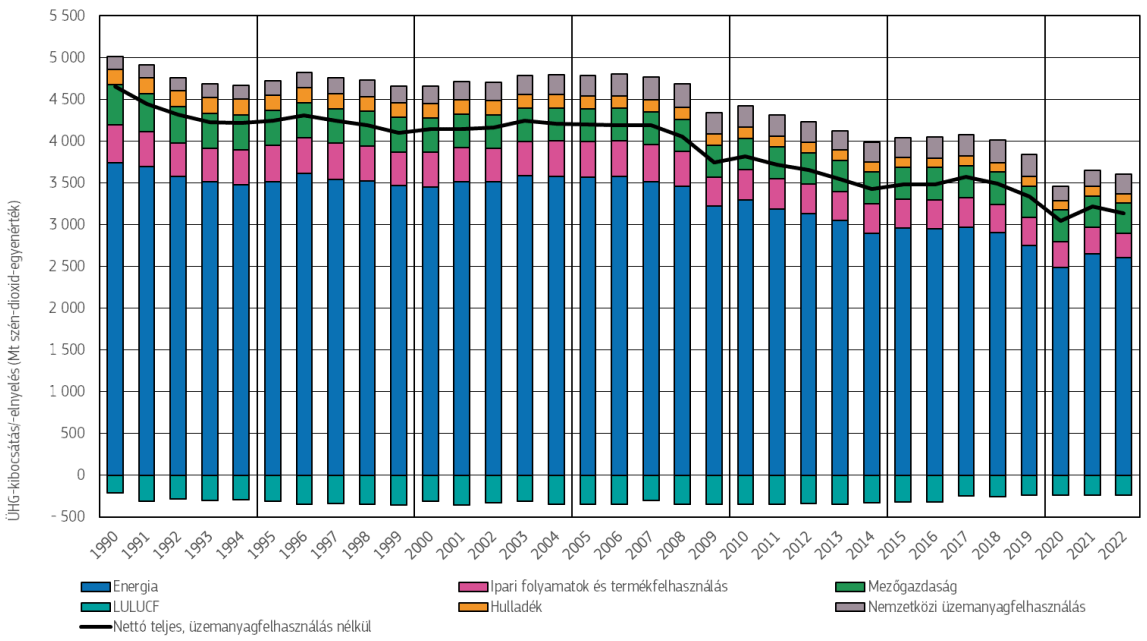
3 Rendelet – 2018/1999 – HU – EUR-Lex (europa.eu).

tájékoztatást nyújt arról, hogy az EU hogyan fokozza a pénzügyi áramlások összhangját az üvegházhatású gázok alacsonyabb szintű kibocsátására és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség fejlesztésére irányuló erőfeszítésekkel.

1.1. Üvegházhatású gázok kibocsátása és elnyelése

Az EU teljes üvegházhatásúgáz-kibocsátása az elmúlt évtizedekben csökkent, ami a szénfelhasználás csökkenésének, az uniós gazdaságnak a megújuló energia gyors elterjedése révén történő fokozódó dekarbonizációjának, az energiahatékonyság terén elért eredményeknek és az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló ambiciózus szakpolitikáknak köszönhető. 1990 és 2022 között a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás 32,6 %-kal csökkent. Ez a nettó kibocsátás nem tartalmazza a nemzetközi légi közlekedésből és hajózásból (a továbbiakban: nemzetközi üzemanyagfelhasználás) származó kibocsátásokat, és magában foglalja a földhasználati, földhasználat-változtatási és erdőgazdálkodási (LULUCF) ágazatból származó kibocsátásokat és elnyeléseket, amely az EU-ban az üvegházhatású gázok kibocsátásának nettó elnyelője, bár csökkenő mértékben.

1. ábra: ÜHG-kibocsátás/-elnyelés az EU-ban ágazatonként, 1990 és 2022 között



Forrás: Az Európai Unió üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó jegyzéke (1990–2022)

2022-ben az energiaágazat adta az ÜHG-kibocsátás 77 %-át (a LULUCF-ágazat nélkül), ezt követte a mezőgazdaság (11 %), az ipari folyamatok és a termékfelhasználás (9 %), valamint a hulladékágazat (3 %). A szén-dioxid a legfőbb üvegházhatású gáz, amely a kibocsátások 81 %-áért felelős. A metán a kibocsátások 12 %-át, a dinitrogén-oxid 5 %-át, a fluortartalmú gázok pedig 2 %-át teszik ki.

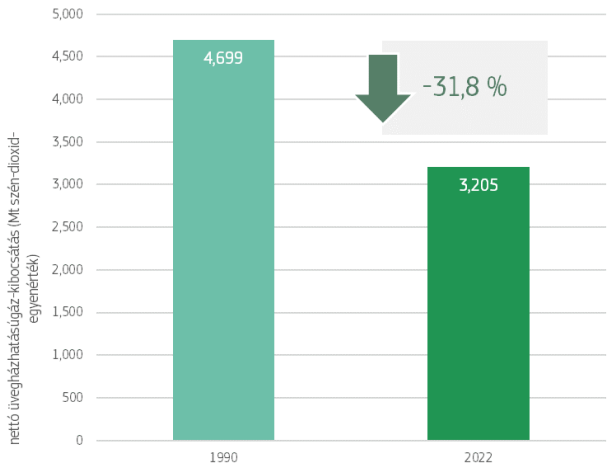
1.2. A nemzetileg meghatározott uniós hozzájárulás (NDC) célértéke felé tett előrelépés

A Párizsi Megállapodás keretében az Európai Unió és tagállamai kötelezettséget vállaltak arra, hogy 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkentik a nettó ÜHG-kibocsátást. Az európai klímarendelet[46] célul tűzi ki a klímasemlegesség 2050-ig történő megvalósítását, valamint azt a köztes célt, hogy 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkenjen a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás. Ezek a célértékek az uniós jog által szabályozott kibocsátásokra és elnyelésekre vonatkoznak.

A nemzetileg meghatározott uniós hozzájárulást az UNFCCC-hez 2023. október 17-én benyújtott uniós beadvány ismerteti. A nemzetileg meghatározott uniós hozzájárulás a gazdaság egészére vonatkozó, 2030-ra előírt nettó csökkentési cél, amely magában foglalja a LULUCF-ból származó nettó elnyelést, valamint az uniós kibocsátáskereskedelmi irányelv I. mellékletében felsorolt nemzetközi légi és tengeri közlekedési tevékenységekből származó kibocsátásokat. Ezért a nemzetileg meghatározott uniós hozzájárulás magában foglalja a nemzetközi légi közlekedésből és a nemzetközi tengeri közlekedésből származó kibocsátásokat. Ezt a célt belföldön (azaz az EU-n belül) kell elérni, nemzetközi kreditek felhasználása nélkül.

Ebben az első kétéves átláthatósági jelentésben az EU beszámol a nemzetileg meghatározott hozzájárulásra vonatkozó célkitűzés elérése terén elért előrehaladásról. Mivel ez a nemzetileg meghatározott hozzájárulási célérték magában foglalja a nemzetközi légi közlekedésből és a nemzetközi tengeri közlekedésből származó fajlagos kibocsátásokat, hatóköre szélesebb, mint a nemzeti ÜHG-kibocsátási jegyzéké, bár a légi közlekedés és a tengeri közlekedés tekintetében szűkebb, mint a klímarendelet szerinti, 2030-ra vonatkozó uniós célérték. A nemzetileg meghatározott hozzájárulás hatókörét figyelembe véve a kibocsátások 1990 és 2022 között 31,8 %-kal csökkentek.

2. ábra: A nemzetileg meghatározott hozzájárulások hatálya alá tartozó kibocsátások 1990-ben és 2022-ben



A legalább 55 %-os csökkentés 2030-ig történő eléréséhez további kibocsátáscsökkentésre van szükség. E célból az EU és tagállamai létrehozták az új és megerősített szakpolitikák és intézkedések átfogó keretét, az ún. „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagot. A csomag célja, hogy felgyorsítsa a kibocsátáscsökkentést az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (EU ETS) és a

közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozó ágazatokban, és növelje a szén-dioxid-eltávolítást a LULUCF-ágazatban.

1.3. Az éghajlatváltozás mérséklését célzó politikák és intézkedések

Az Európai Unió 2030-ig tartó időszakra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai kerete olyan szakpolitikák összessége, amelyek biztosítják, hogy az EU és tagállamai teljesítsék az éghajlatváltozás mérséklésére vonatkozóan a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségeiket. Ezt a keretet az európai klímarendelet szabályozza, amely magában foglalja a 2030-ra vonatkozó ambiciózusabb éghajlatpolitikai célt, a 2040-re vonatkozó éghajlatpolitikai célkitűzés kidolgozására vonatkozó rendelkezéseket és a 2050-ig megvalósítandó klímasemlegességi célkitűzést.

Az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (EU ETS) a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai keret sarokköve. A javaslat díjat szab a szén-dioxid-kibocsátásra azáltal, hogy korlátozza a kibocsátási egységek maximális számát az energetikai és ipari ágazatokban, valamint a légi és tengeri közlekedés egyes járataira és útjaira vonatkozóan. Ezen ágazatok ÜHG-kibocsátását 2030-ig a 2005-ös szinthez képest 62 %-kal kell csökkenteni. Emellett 2027-től az EU-ban a kibocsátáskereskedelmet kiterjesztik az épületekben, a közúti közlekedésben és további ágazatokban (főként a meglévő EU ETS hatálya alá nem tartozó kisiparban) történő tüzelőanyag-égetésből származó kibocsátásokra is, nevezetesen egy Szociális Klímaalap létrehozásával, amelyet a kibocsátási egységek árveréséből finanszíroznak a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő háztartások és mikrovállalkozások támogatása érdekében. A felső határt úgy határozzák meg, hogy ezen ágazatok kibocsátása 2030-ra a 2005-ös szinthez képest 42 %-kal csökkenjen.

A közös kötelezettségvállalási rendelet egyedi, kötelező erejű kibocsátáscsökkentési célokat határoz meg az uniós tagállamok számára az EU ETS-en kívüli ágazatokban és a LULUCF-ágazatban, nevezetesen a belföldi közlekedésből (a légi közlekedés kivételével), az épületekből, a mezőgazdaságból, a hulladékgazdálkodásból és a kisiparból származó kibocsátások tekintetében. Ezekben az ágazatokban az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását 2030-ig 40 %-kal kell csökkenteni a 2005-ös szinthez képest, az egyes tagállamok számára 10 %-tól 50 %-ig terjedő csökkentési célokkal.

E célok elérését számos ágazatspecifikus szakpolitika és intézkedés – többek között az energiahatékonysági irányelv, a megújulóenergia-irányelv és a közúti közlekedés szén-dioxid-kibocsátási normái, valamint uniós finanszírozás – többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, a Kohéziós Alap, a közös agrárpolitika, a Modernizációs Alap vagy az Innovációs Alap – támogatja.

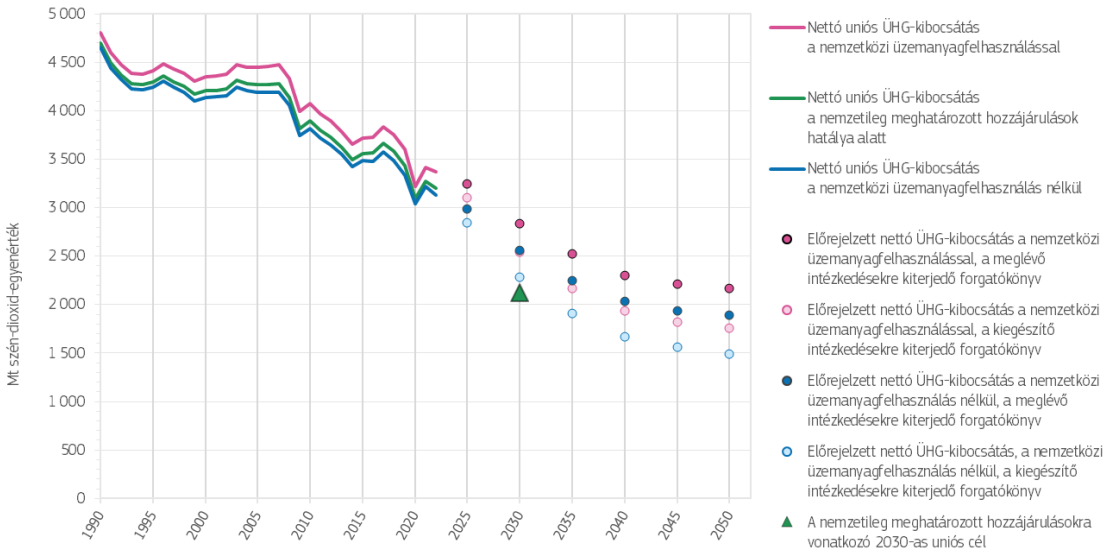
A LULUCF-rendelet 2030-ig 310 millió tonna szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő uniós szintű nettó szén-dioxid-eltávolítási célértéket vezetett be. Minden tagállamra egyedi, -47 és +5 millió tonna szén-dioxid-egyenérték közötti kötelező célérték vonatkozik, amelyek együttesen elérik az EU kollektív célkitűzését.

2024-ben a Bizottság közleményt és részletes hatásvizsgálatot adott ki az EU 2040-re kitűzött céljáról, amelyben a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás 90 %-os csökkentését ajánlja 2040-ig az 1990-es szinthez képest.

1.4. Az üvegházhatásúgáz-kibocsátásra és -elnyelésre vonatkozó előrejelzések

Az ÜHG-kibocsátásra és -elnyelésre vonatkozó legfrissebb előrejelzések azt mutatják, hogy 2030-ban a nettó kibocsátás 47 %-kal lehet az 1990-es szint alatt, egy olyan forgatókönyv szerint, amely tartalmazza a „kiegészítő intézkedéseket”, és amely figyelembe veszi a nemzetközi légi közlekedésből és hajózásból származó kibocsátásokat. A nemzetközi légi közlekedésből és hajózásból származó kibocsátásokat figyelmen kívül hagyva ez az érték 51 %-kal az 1990-es szint alá eshet. Ezért további erőfeszítésekre lesz szükség a nemzetileg meghatározott uniós hozzájárulás 55 %-os kibocsátáscsökkentési célkitűzésének eléréséhez.

3. ábra: Múltbeli és előre jelzett nettó ÜHG-kibocsátás az EU-ban



Források: Az Európai Unió üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó jegyzéke (1990–2022), az uniós tagállamok 2023-ban és 2024-ben az irányítási rendelet alapján benyújtott ÜHG-kibocsátási előrejelzései

1.5. Az éghajlatváltozás hatásaival szembeni felkészültség és reziliencia

Az európai klímarendelet értelmében az Európai Uniónak és a tagállamoknak a Párizsi Megállapodás 7. cikkével összhangban folyamatos előrehaladást kell biztosítaniuk az alkalmazkodóképesség fokozása, a reziliencia megerősítése és az éghajlatváltozással szembeni kiszolgáltatottság csökkentése terén.

Ennek eredményeként az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó 2021. évi uniós stratégia számos olyan kezdeményezést és intézkedést tartalmaz, amelyek végrehajtása mellett az Európai Bizottság elkötelezte magát, és amelyek végrehajtása már javában zajlik[4].

[4] Jelentés az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós alkalmazkodási stratégia végrehajtásáról, https://climate.ec.europa.eu/document/download/72286a42-61af-4e8a-a51a-29a58c90274e_en?filename=swd_2023_338_en.pdf.

2024 márciusában az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) közzétette az első európai éghajlati kockázatértékelést (EUCRA)[5], amelyben értékelte az éghajlati kockázatokat, és meghatározta az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és az éghajlatra érzékeny ágazatokra vonatkozó szakpolitikai prioritásokat. Az értékelés öt klaszteren belül 36 fő éghajlati kockázatot azonosított Európa számára: ökoszisztémák, élelmezés, egészségügy, infrastruktúra, valamint gazdaság és pénzügy. Ezen éghajlati kockázatoknak több mint a fele már most több intézkedést igényel, nyolc pedig különösen sürgős. Ugyanebben a hónapban a Bizottság közleményt fogadott el az éghajlati kockázatok kezeléséről[6], amelyben intézkedéseket határozott meg a reziliencia és a felkészültség megerősítésére, valamint annak tisztázására, hogy ki felelős a fellépésért.

Végezetül az alkalmazkodási intézkedések és a felkészültség megerősítése továbbra is fontos prioritás az EU számára, amit a Bizottság 2024. márciusi közleménye és Ursula von der Leyen elnöknek az Európai Bizottság 2024–2029-es időszakára vonatkozó politikai iránymutatása[7] is tükröz.

1.6. A fejlődő országok támogatása

Az éghajlatváltozás elleni küzdelem EU, a tagállamai és az Európai Beruházási Bank (EBB) általi finanszírozása az elmúlt kilenc évben a 2013. évi 9,5 milliárd EUR-ról 2022-re 28,5 milliárd EUR-ra nőtt. Az uniós költségvetésből és az EBB-től származó hozzájárulások 2022-ben 6,5 milliárd EUR-t tettek ki.

Az uniós intézmények által a fejlődő országoknak az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez nyújtott finanszírozás 56 %-át mérséklési célokra, 16 %-át alkalmazkodási célokra fordították, 29 %-a pedig egyszerre fedezte a mérséklést és az alkalmazkodást.

Az EU számos rendelet, stratégia, szakpolitika és program révén támogatja a kapacitásépítést a partnerországokban.

A Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz – Globális Európa (NDICI – Globális Európa rendelet)[8], amely a 2021–2027-es időszakra körülbelül 79 milliárd EUR összegű költségvetéssel és 30 %-os éghajlat-politikai ráfordítási céllal rendelkezik, támogatja a fenntartható fejlődést és az éghajlatváltozás elleni küzdelmet többek között a szubszaharai Afrikában, Ázsiában és a csendes-óceáni térségben, valamint Amerikában és a karib-tengeri térség országaiban.

Ennek keretében 2024-ben például az EU szakértői megfeleltetési funkció révén kapacitásépítést biztosított a kijelölt országoknak, hogy gyors és testre szabott tanácsadást tegyen lehetővé a kétéves átláthatósági jelentéseikben felmerülő kérdésekkel kapcsolatban, továbbá egyéb kapacitásépítési támogatást nyújtott a fejlődő országoknak az ÜHG-jegyzékük és a kétéves átláthatósági jelentéseik elkészítéséhez.

Az új európai stratégia, a Global Gateway fellendíti a digitális, energia- és közlekedési ágazaton belül az intelligens, tiszta és biztonságos kapcsolatokat, valamint világszerte megerősíti az egészségügyi, oktatási és kutatási rendszereket. A stratégia az EU 2021–2027-es többéves pénzügyi keretének **új pénzügyi eszközeire** támaszkodik. Az Európai Fenntartható

[5] Európai éghajlati kockázatértékelés – Európai Környezetvédelmi Ügynökség.
[6] EUR-Lex - 52024DC0091 - HU - EUR-Lex.
[7] Politikai iránymutatás (2024–2029) | Európai Bizottság (europa.eu).
[8] A Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (Globális Európa) létrehozásáról szóló (EU) 2021/947 rendelet, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0947.

Fejlődési Alap Plusz (EFFA), amely a Global Gateway egyik pénzügyi eszköze, kulcsszerepet játszik az Európán kívüli uniós partnerországok fenntartható fejlődésében. A több EFFA garantálja a megújuló energia skálázott finanszírozását[9].

Az EU számos fejlesztési együttműködési projektben ösztönzi a technológiaátadási tevékenységeket. Hasonlóképpen, az EU a Segélyhatékonyságról szóló Párizsi Nyilatkozattal és az accrai cselekvési programmal összhangban valamennyi fejlesztési támogatásba beépítette a kapacitásépítési tevékenységeket. Emellett az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós stratégia megnyitja az utat az EU számára, hogy fokozza az éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciára irányuló nemzetközi fellépését.

1.7. Törekvés arra, hogy a pénzügyi források áramlása összhangban álljon az üvegházhatású gázok alacsonyabb szintű kibocsátására és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség fejlesztésére irányuló erőfeszítésekkel

Az elmúlt években az EU jelentős előrelépést tett a tekintetben, hogy minden szinten javítsa a pénzügyi források áramlásának a Párizsi Megállapodás céljaival való összhangját. A Párizsi Megállapodás 2. cikke (1) bekezdésének c) pontjával összhangban az EU különböző belföldi és nemzetközi kezdeményezések révén beépítette az éghajlatváltozás kérdését gazdasági, társadalmi és fejlesztési gyakorlatainak középpontjába.

Ezek az intézkedések proaktív megközelítést jeleznek az EU éghajlat-politikai céljainak elérése és az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló globális erőfeszítésekhez való hozzájárulás tekintetében. E globális erőfeszítés részeként az EU vezető szerepet vállalt az éghajlatváltozás elleni küzdelem finanszírozásának hazai és nemzetközi szintű mozgósításában, mely finanszírozás a legkülönbözőbb forrásokból, eszközökből és csatornákon keresztül történik (beleértve a magánfinanszírozásban rejlő hatalmas lehetőségeknek a közpénzek célzott felhasználásával történő felszabadítását célzó eszközöket), valamint a pénzügyi áramlásokat a Párizsi Megállapodás céljaival összehangoló különféle intézkedéseket hozott.

A fejlődő országoknak nyújtott támogatás és azok mozgósítása mellett az Európai Unió további lépéseket tesz annak érdekében, hogy a források áramlása összhangba kerüljön az üvegházhatású gázok alacsonyabb szintű kibocsátására és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség fejlesztésére irányuló erőfeszítésekkel, amint azt a Párizsi Megállapodás 2. cikke (1) bekezdésének c) pontja előírja. E lépések közé tartozik többek között az éghajlatváltozás mérséklésének és az ahhoz való alkalmazkodásnak valamennyi jelentős uniós kiadási programban való általános érvényesítése, a jelentős károkozás elkerülését célzó elv alkalmazása, a fenntartható tevékenységekre vonatkozó uniós taxonómia végrehajtása[10], a nem pénzügyi és pénzügyi vállalkozásokra alkalmazandó környezeti, társadalmi és irányítási közzétételi követelmények átfogó rendszere, valamint az EBB-finanszírozás összehangolása a Párizsi Megállapodás elveivel és céljaival.

[9] Az Európai Fenntartható Fejlődési Alap 2020. évi operatív jelentése, Az Európai Fenntartható Fejlődési Alap, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6c93ad22-d299-11ed-a05c-01aa75ed71a1.

[10] Rendelet – 2020/852 – HU – EUR-Lex (europa.eu).